

Vasa Pavković

IZJAVA

Jubilej Polja je lepa prilika da pomislimo na sve one koji su sa nama, koji to još činimo, saradivali u ovom časopisu tokom proteklih decenija, a više nisu živi. Polja su uz stari Letopis, celo vreme mog aktivnog bavljenja književnošću bili neka vrsta severnog svetionika u kulturi srpskog i okolnih jezika. Stoga pozdrav Laslu i pozdrav svima koji su radili na Poljima, tokom minulih sezona, našeg malog života.

IZ STARIH DOBA

Kad sad pogledam prohujali život, vidim da je kraj sedamdesetih moje zlatno doba.

Bio sam samac, radio u beogradskim osnovnim školama kao profesor maternjeg jezika, stanovao na dnu Dorćola, neprekidno dinamično menjajući stanove. I gazdarice. Plata je bila sigurna, posle Titove smrti država se još uvek neprimetno paruckala po nacionalnim šavovima, imao sam para. Osim plate zarađivao sam masne honorare u *Večernjim novostima* i u njihovom bočnom izdanju, *Reviji 92*, pišući pod pseudonimom T. Žerajić *crnu hroniku*. Reportaže o seksualnim deliktima.

Preko vikenda bih obično putovao u unutrašnjost Srbije, *na mesto zločina*, izgradio sam pravu mrežu informatora, koristeći dopisnike *Novosti* iz provanse. Posećivao mesta zločina, razgovarao sa svedocima, sa rodbinom, sa policajcima i advokatima.

Ali najviše energije trošio sam na žene.

Imao sam četiri paralelne veze. Sećam se da sam na kalendaru, sa četiri boje obeležio mesečne cikluse tih žena, i po zacrtanoj *šemi mesečine* posećivao njihove stanove. Dve su bile udate, jedna udovica – sve tri, s Dorćola, u kraju oko Bajlonija, najboljih godina. Četvrta je bila devojčica, na granici punoletstva, gimnazijalka s Petlovog brda. Njihovo *ispunjavanje* je svojom snagom potvrđivalo erotsku ritmiku mog života – škola, crna hronika, žene, škola, razredna veća, ubistva na mah, ubistva bez predumišljaja, Sofija, Nona, Dragana i gimnazijalka Teodora. Dorćol, tramvaj dvojka, rani jutarnji polasci sa glavne autobuske stanice, beleške na terenu, crna "biserica", promene stanova, neverovatni preokreti sa gazdaricama, odlasci u Skadarliju oko ponoći, na barene safalade, senf i crno pivo. Nema sumnje – bilo je to najzlatnije doba mog života.

Kada sam s polovinom radnog vremena počeo da radim u *OŠ Pero Polovina*, verovatno 'podstaknut' erotskim nizanjem svoje četiri ljubavnice, zapazio sam *koleginicu u crnom*, fizičarku Sontu Hadžić. U saobraćajki joj je poginuo muž kojeg je žestoko volela. Nisu

imali dece i ona je svoju tugu presvukla u crninu. I gordeljivost, rekao bi Matavulj, rekli bi pisci starih vremena.

Dolazila je na posao u crnim kompletima; diskretno utegnutim šanel suknjama i crnim košuljicama, sa crnim čipkastim kragnicama, nalazeći zavodljivu ravnotežu između diskretnosti, nenametljive tuge i nehotične zavodljivosti. Na nastavničkim vecima nisam mogao da odvojim pogled sa njenog negovanog lika, sa božanstvene tamne punde iz koje nije iskakao nijedan jedini crni pramen.

Preko moja tri-četiri pokušaja za bližim kontaktom, na najpovršnijoj govornoj ravni, prešla je sa šarmantnim nehajem. To me je još više napaljivalo, kako bi rekli moji đaci. Ali nisam znao kako da joj se približim. Odustao sam u jednom momentu, plašeći se da će me upornost totalno eliminisati iz njenog pogleda, zatamnjenog tragičnim slučajem koji joj je odredio životni put.

Otvorio bih joj kavaljerski vrata, u polugodišnjim i godišnjim svadama nastavnika oko učeničkih ocena podržavao sam njena nastojanja, vazda sračunata da učeniku iz svog razreda podigne ocenu. Ali bilo mi je jasno: ništa se i dalje ne pomera i *opet bi se nedelja* približila kraju, ja bih otišao kod None, jer joj je muž, jedan od direktora *Jugobanke* otputovao za Ciriš ili u London ili bih seo u *Lastin* autobus za Babušnicu, gde je kum ubio kuma zbog ženine preljube. Na jednom od burnih zaključivanja ocena, na zimskom polugodu, dok je Sonta Hadžić govorila, kolega fiskulturnik Džodić mi došapnu: *Ova Sonta je prava santa*. Klimnuo sam glavom, razmišljajući da li mi to govori s tačke gledišta muške solidarnosti ili je naslutio moj predmet želje u crnini. Pitao sam se da li je u ovom drugom slučaju još neko iz kolektiva osetio koliko me kolegica Sonta privlači.

Ali kao što ništa nije počinjalo, ništa se nije ni razrešavalo.

I dalje sam poštovao shemu mesečnih ciklusa, zadovoljavajući i sebe i Nonu, Sofiju ili Draganu. Najviše me je *smarala* Teodora, na granici ulaska u mladost, nezasita i neurotična. Sa njom sam, uostalom, kao prvom iz tog kvarteta prekinuo vezu.

Recimo Sofija, koja je stanovala na šestom spratu zgrade u Pančičevoj i čiji je muž građevinar mesecima boravio na gradilištu u Azerbejdžanu, pružala mi je mnogo više i tražila desetostruko manje od klinke, ali ja sam mazohistički mučio muku sa Teodorom, pretežno zbog sujeverice da će raskid sa bilo kojom iz četvorke, povući za sobom i rastur s ostale tri. A kada sam ipak raskinuo s klinkom, nije se, naravno, desilo ništa slično. I Nona i Dragana i Sofija ostale su moje, jedino je Sonta, koju sam od tada isključivo zvao Santa, ostala van domašaja. Nameračio sam da Teodoru zamenim Santom.

Dakle, uritmio sam se, erotika, škola, glagoli i Zmaj Jova, funkcije u rečenici i Ćopić, burne, duge noći s udovicom Draganom, bila je divljakuša, vikend odlasci u Prnjavor ili Bogojevo i razgovor s meštanima, pred seoskom birtijom, na stepenicama, sa gajbom piva pod turom i malim magnetofonom u rukama. Ne znam više sigurno, ali čini se da je u Bogojevu, u lovu, predsednik lovačkog društva "greškom" ubio svog zamenika. U Prnjavoru je, valjda, snaha zaklala svekra i svekru... Sva ta ubistva i kazne, istrage i nagla otkrića povoda ili počinilaca, potonula su u zaborav, prekriven erosom četvorostrukih i trostrukih erotskih veza.

Jedne noći sam posle večere s Draganom u *Maderi* peške otišao do njenog stana. Bilo je to sredinom proleća, u vreme kada je stari Dorćol najlepši. Istuširali smo se i legli. Pao

je dug seks i onda se, u mraku, Dragana podigla da skokne do kupatila. Vođen nejasnim instinktivnim osećajem, ustao sam iz postelje i prišao širokom dvokrilnom prozoru koji je gledao u vrt. Taj vrt je staru Draganinu kuću odvajao od susedne, još starije dorćolske kuće. Vrt zapušten, sa starim, okilavljenim jorgovanima i neurednim, kosmatim travnjacima. Pogled je kliznuo preko mesečinom obasjanih srebrenih stazica, krivudajući između stabala i dopirući do kuće u najbližem susedstvu. S preke strane, u osvetljenom pravougaoniku, sa svetlucavim rubovima zavesa pri bočnim rubovima, ugledao sam nago, vitko telo žene i u sekundi zaprepašćeno prepoznao koleginicu Santu. Za moj pogled odjednom izdvojena iz prostora vrta, kuće i prozora, iz celog kosmosa, žena kojoj sam uzalud pokušavao da se približim duže vreme, stajala je iza okna u naranžastoj svetlosti, okrenuta leđima i protezala se. Obgrlivši rukama svoje telo ona je lagano prstima klizila ivicom torzoa od potpazušja preko struka ka bokovima. Kao u iluminaciji nemog filma, ruke su joj mic po mic prelazile ivicama zgodne figure.

U potpunoj opčinjenosti posmatrao sam Santu. Sve to nije moglo trajati duže od petšest sekundi. Onda se svetlo na njenom prozoru ugasilo a prema meni je zinuo zasenjeni, tamni prostor vrta, zida kuće i neba.

Vratio sam se u krevet, malo pre Draganinog povratka iz kupatila, i kad je još vlažna legla preko mene, snažno je obgrlio. Dok se meškolljila, opkoračivši moje telo i nameštajući se za san, opet sam kao i stotinama puta docnije video koleginicu Sentu u čudesnoj svetlosti susedne kuće, nazirao njene klizeće prste, pratio kako miluje mesečasto telo i nestaje u tami.

Pošto je više nikada nisam video u susedstvu Draganine kuće, posle sam došao do zaključka da se sve to nije ni desilo i da sam halucinirao. Na čudan način Santa je od te noći izgubila za mene erotsku privlačnost i ja sam je otpisao na listi svojih erotskih strasti. Povremeno, ona bi mi se približavala, dok sam raskidao sa Nonom i ulazio u erotsku vezu s Tamarom, sedela bi kraj mene u zbornici, razgovarali smo, ali ja sam na izvestan i nejasan način osećao da je više ne želim i da je za mene njeno telo postalo suvišno, kao neka vrsta prihvaćenog tabua. Rastanak sa Sofijom posle deset godina ljubavi, odveo me je još dalje od Sante, i sve to se sve više, sve više udaljavalo, napustio sam bez zbogom redakcije *Novosti* i *Revije* 92. Neosetno život se menjao, promicali su likovi, dobio sam garsonjeru na Ceraku, promenile su se trajektorije svakodnevnih puteva. Ulazile su u moj život i izlazile iz mog života druge žene i tako, tako je sve nestajalo, dok nisu ostajala samo imena i figurine žena koje sam žudeo i lagao.

Jedino je u tom povlačenju ili odustajanju, svejedno, ostala izdvojena Sonta ili Santa, tamo u onoj noći, osmotrena iz sobe druge žene, kroz okno stare kuće u Dubrovačkoj, na Dorćolu. Najednom suvišno čedno naga, kao blesak izvesne više realnosti.